

ורבורג, מקס (1867-1946)

(Max Warburg). בנקאי, אישיות מרכזית בהנהגת יהדות גרמניה בתקופת הרייך השלישי. ו' היה בן למשפחת בנקאים יהודים ותיקה, מצאצאי 'יהודי החצר' במאה ה-18, שהתיישבה בהמבורג-אלטונה, והסתעפה לשוודיה, לבריטניה ולארצות-הברית. אחיו של ו', פליקס ורבורג, היה עד 1930 היושב-ראש הראשון של הוועד-הפועל של הסוכנות היהודית, ממייסדי ה'ג'וינט' ויושב-ראש שלו, ופעיל בארגוני סיוע יהודיים בין-לאומיים. בהשפעתו התקרב גם מקס ו' למפעל הציוני, אחרי מסע משותף בארץ-ישראל בשנת 1929.

בהשקפותיו היה ו' מקורב לימין השמרני, במלחמת-העולם הראשונה היה חבר הפרלמנט של המדינה-העיר המבורג ומילא תפקידים בארגון משק המלחמה הגרמני. הוא ומנהל קו הספנות המבורג-אמריקה, אלברט באלין, פיתחו את ענף הספנות המסחרית הגרמנית. אחרי מלחמת-העולם הראשונה היה ו' חבר המשלחת הגרמנית לוועידת השלום בוורסאי, ועמו שותפו לבנק – קרל מלכור. עד אמצע 1933 היה ו' חבר המועצה הכללית של הבנק הממלכתי (הרייכסבנק), ובמרס 1933 חתמו ו' ועוד שני בנקאים יהודים, לצד חתימותיהם של היטלר והינדנבורג, על כתב המינוי של הילמר שכט לנשיא הרייכסבנק. עד להגירתו לארצות-הברית בשנת 1938 היו לו קשרים הדוקים עם שכט. בזכרונותיו, שפורסמו אחר מותו, סיפר ו', שכמעט עד להגירתו צידד במאבק לקיום עמדות יהודי גרמניה בכלכלה בשלטון הנאצים, מתוך אמונה בעתיד טוב יותר. זאת למרות שפעילות הבנק של ו' הלכה והצטמצמה יותר ויותר לטיפול בלקוחות יהודים ובהעברת נכסיהם אל מחוץ לגרמניה. רק ב-1938 הגיע ו', על-פי רמז משכט, למסקנה הפוכה, והעביר את הבנק, מתוך הפסדים ניכרים, לידיים 'אריות'. בנו אריק שב בשנות ה-50 להמבורג וחזר להנהלת הבנק, הממשיך לפעול מאז 1970 בשם הפירמה הישן.

פעילותו של ו' בציבור היהודי היתה מסועפת מאוד. כתורם סכומים ניכרים השתייך למוסדות צדקה, תרבות וקהילה בעיר המבורג. משנת 1928 עמד בראש אגודת 'עזרה'. בשנת 1933 מילאו ו' וידידו ושותפו קרל מלכור, תפקיד מרכזי בהקמת ה'נציגות הארצית של יהודי גרמניה' ו' עמד בראש מחלקת הסעד שלה, ה'ועדה המרכזית של יהודים גרמנים לסיוע ולשיקום'. הבנק של ו' ובנק א.א. ואסרמן בברלין היו המוסדות הבנקאיים של חברת Palästina Treuhandstelle Zur Beratung Deutscher (ראשי תיבות של Palästina Treuhandstelle Zur Beratung Deutscher Juden), שהיתה מוסד הביצוע של מפעל ה'העברה' בגרמניה.